

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2025-05-23

Ärendenummer KOV-2025-00670

Handläggare

Lisa Ahnoff, Helena Hallagård

Telefon:

E-post: lisa.ahnoff@kretsloppochvatten.goteborg.se

Remissvar Ökad va-beredskap SOU 2024:82

Förslag till beslut

Kretslopp och vattennämnden antar detta yttrande som sitt eget och översänder det till Stadsledningskontoret som svar på remissen.

Sammanfattning

Ärendet har 2025-05-15 §103 varit ett muntligt informationsärende i Kretslopp och vattennämnden. Nämndens remissvar ska efter beslut sändas till Stadsledningskontoret som underlag för ett samlat svar från staden till Klimat- och näringslivsdepartementet.

Statens offentliga utredning Ökad va-beredskap SOU 2024:82 syftar till att stärka Sveriges förmåga att leverera vattentjänster vid händelse av kris, höjd beredskap och då ytterst krig samt utifrån de nya förutsättningar som följer av ett förändrat klimat. Betänkandet innehåller flera förslag till ändringar och tillägg i lag (2006:412; LAV) och förordningen (2007:701) om allmänna vattentjänster. Syftet med LAV vidgas till att även omfatta försörjning av *angelägna allmänna intressen* vid kris/krig.

Förvaltningens övergripande bedömning är att betänkandet bidrar till förbättrad förståelse för de utmaningar och möjligheter som finns för Sveriges va-beredskap.

Det är positivt att betänkandet lyfter vikten av robusta och välskötta va-system, och att löpande underhåll och förnyelse behöver prioriteras. Det är välkommet att betänkandet lyfter och synliggör viktiga förbättringsområden för en stärkt förmåga, så som skydd av råvattentäkter, lagerhållning av kritiska varor, reservkraft och logistik, reparationsförmåga, tillgång till laboratorietjänster och av ersättningstjänster för avlopp och sanitet. Det är också positivt att potentialen i samarbeten över kommungränser lyfts fram.

Förvaltningen ser risker att va-taxekollektiven belastas ekonomiskt för åtgärder där nyttorna tillkommer hela samhället eller andra kommuner, samtidigt som va-taxekollektiven själva prioriteras lägre. LAV blir betydligt mer komplex, särskilt avseende finansiering. Förvaltningen ser också risk för att beslut på hög nivå i akuta skeden fattas utan helhetsbild av konsekvenserna, och förordar att betänkandets förslag till bemyndiganden kompletteras med krav på samråd med va-huvudmannen.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Betänkandet föreslår utökade ansvar och uppdrag för kommunen och va-huvudmannen, att ordna vattentjänster för angelägna allmänna intressen. Utredningen föreslår också krav på reservkapacitet.

Utredningen föreslår ett nationellt va-investeringsprogram där kommuner har möjlighet att ansöka om investeringsbidrag från staten för beredskaps- och klimatanpassningsåtgärder. Förvaltningen bedömer trots det att det finns uppenbara risker att taxekollektivet belastas med kostnader för åtgärder som kommer hela eller andra delar av samhället till godo.

Förvaltningen ser positivt på förslaget att förenkla fondering, eftersom det kan jämna ut taxeökningar mellan år, och åtminstone i någon mån minska skuldsättningen.

Bedömning ur ekologisk dimension

Kraven på reservkapacitet för avloppssystem kan bidra till minskade risker för allvarliga miljöskador vid kriser som exempelvis omfattande avbrott i elförsörjningen. Att utredningen pekar på behov av stärkt skydd av vattentäkter är också välkommet.

Samtidigt innebär åtgärderna som motiveras av ett förändrat säkerhetsläge en miljöbelastning i sig. De klimatrelaterade delarna i utredningen handlar om anpassning till förändrat klimat – men inte om att bidra till minskad klimatpåverkan vilket hade varit önskvärt.

Bedömning ur social dimension

Betänkandet föreslår genom ny paragraf i LAV att regeringen får meddela föreskrifter som avviker från LAV vid krig eller krigsfara för att totalförsvaret ska kunna använda en allmän va-anläggning. Förvaltningen förstår syftet, men ser viss risk att beslut fattas utan helhetsbild över konsekvenserna, och föreslår därför att paragrafen kompletteras med en formulering om samråd med va-huvudmannen. Tillgång till dricksvatten och sanitet är nödvändigt för liv och hälsa för alla människor. Lägre prioritering av miljömässig hållbarhet riskerar att försämra förutsättningarna för kommande generationer.

Det övergripande syftet med utredningen är att stärka Sveriges förmåga att leverera vattentjänster i svåra situationer, vilket är viktigt och värdefullt utifrån ett socialt perspektiv.

Expedieringskrets

Stadsledningskontoret

Ärendet

Kretslopp och vattennämnden har att besluta om remissvar till Stadsledningskontoret om SOU 2024:82 Ökad va-beredskap (SLK-2025-00450).

Beskrivning av ärendet

Statens offentliga utredning Ökad va-beredskap syftar till att stärka förmågan att leverera vattentjänster vid händelse av kris, höjd beredskap och då ytterst krig samt utifrån de nya förutsättningar som följer av ett förändrat klimat.

Utredningens uppdrag har varit att se över regelverk och ansvarsfördelning och vid behov föreslå förändringar. Betänkande Ökad va-beredskap publicerades i december 2024, och remitterades i april 2025.

Kretslopp och vattennämnden ska efter beslut om yttrande skicka remissvaret till Stadsledningskontoret senast den 19 juni. Göteborgs stad svarar gemensamt till Klimat- och näringslivsdepartementet.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningens övergripande bedömning är att betänkandet bidrar till förbättrad förståelse för de utmaningar och möjligheter som finns för Sveriges va-beredskap. Huvuddelen av utredningens förslag är konstruktiva och kan bidra till en stärkt förmåga.

Förvaltningen bedömer dock det att det finns uppenbara risker att taxekollektiven belastas med kostnader för åtgärder där nyttan finns hos hela eller andra delar av samhället, samtidigt som många av de som är avgiftsskyldiga prioriteras ned till förmån för angelägna allmänna intressen.

Det är värdefullt och välkommet att betänkandet belyser förbättrings- och förstärkningsbehov för beredskapen inom områden som exempelvis laboratorietjänster, reservkraft och drivmedel, transporter/logistik, reparationsförmåga, lagerhållning av kritiska varor och latrinhantering.

I enlighet med Göteborgs stads riktlinje och Regeringskansliets PM för remissvar är synpunkterna nedan strukturerade utifrån betänkandets disposition:

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
Sid 35 1 § ... <i>Bestämmelserna syftar även till att säkerställa att allmänna va-anläggningar drivs så att angelägna allmänna intressen kan tillgodoses under fredstida krissituationer och höjd beredskap.</i>	Det är rimligt och lämpligt att utgå från nuvarande organisation och nuvarande lagstiftning – alternativen att ha en helt separat organisering av vattentjänster för angelägna allmänna intressen, och/eller ta fram en helt ny lag har uppenbara nackdelar och skulle ta mycket tid. Kretslopp och vatten vill dock uppmärksamma att förslagen till ändringar och tillägg i Vattentjänstlagen är omfattande. Förslaget innebär en stor förskjutning från vattentjänster för ”hushållsändamål” till vattentjänster för <i>angelägna allmänna intressen</i> under kris/krig. Nuvarande vattentjänstlag har kommunfullmäktige, va-huvudmannen, fastighetsägare inom verksamhetsområde som huvudparter. Va-huvudmannen ordnar va-tjänster och fastighetsägare (och förvaltare av allmänplatsmark) är betalningsskyldiga. Med betänkandets förslag blir Vattentjänstlagen mycket mer komplex. Det finns risk för otydlighet kring finansiering, och kring vad det innebär att vara ansluten till kommunalt va. Vägledning blir därmed mycket viktig för genomförandet.

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
Sid 36 5 a § <i>Om Sverige är i krig eller krigsfara eller det råder sådana extra-ordinära förhållanden som är föranledda av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen meddela föreskrifter som avviker från denna lag om det behövs för att verksamheter som är av betydelse för totalförsvaret ska kunna använda en allmän va-anläggning.</i>	Kretslopp och vatten har förståelse för syftet med paragrafen, och för att snabba beslut kan behövas i akuta situationer. Viss risk kan uppstå att beslut fattas utan helhetsbild av konsekvenserna. Tillgång till dricksvatten och sanitet – om än med en minimal servicenivå – behövs för att skydda liv och hälsa. Paragrafen bör kompletteras med en formulering kring att samråd ska ske med va-huvudmannen.
Sid 37 6 b § <i>Vattentjänstplan ska innehålla...</i> <i>...samt vilka andra åtgärder som behöver vidtas för att anläggningarna ska fungera i ett förändrat klimat.</i>	Kretslopp och vatten stöder detta tillägg. Riktlinjer bör tas fram i samarbete med branschorganisationen Svenskt Vatten, och även syfta till god stadsplanering där man undviker att skapa ny bebyggelse där va-anläggningen är sårbar för klimatförändringar.
Sid 37 6 e § <i>...Det ska finnas en aktuell beredskapsplan i varje kommun.</i> <i>Kommunfullmäktige beslutar om antagande och ändring av en beredskapsplan. ...</i>	Förtydliga att det rör sig om en beredskapsplan för de allmänna va-systemen, dvs en va-beredskapsplan. En generell beredskapsplan för kommunen kan tas fram utifrån annan lagstiftning och va-beredskapsplanen kan vara ett delunderlag i en sådan. Planerna kan behöva sekretessbeläggas.
Sid 38 Investeringsplan 6 h § <i>Det ska finnas en aktuell plan för investeringar och förvaltning av de tillgångar som ingår i de allmänna va-anläggningarna i varje kommun.,,,</i>	Kretslopp och vatten stöder krav på plan för investeringar och tillgångsförvaltning. För att få god (kostnads-)effektivitet är det viktigt att VA-huvudmannen har befogenhet att löpande justera detaljer i planeringen.

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
Sid 39 10 a § <i>Under fredstida krissituationer och höjd beredskap ska de allmänna va-anläggningarna drivas så att angelägna allmänna intressen prioriteras.</i>	Kretslopp och vatten har förståelse för syftet med paragrafen, och det är nödvändigt att ett stort ansvar läggs på individer och verksamheter att klara sig utan den service som va-verksamheten normalt levererar. Samtidigt vill vi lyfta att: 1) Grundläggande behov av dricksvatten och sanitet behöver kunna tillgodoses för alla människor, för att skydda liv och hälsa. De allmänna va-anläggningarna behöver också drivas så att inte allvarliga miljöskador uppstår. 2) Paragrafen innebär att andra användare än <i>angelägna allmänna intressen</i> får lägre prioritet. Detta är rimligt och nödvändigt – men förutsätter också att de allmänna va-anläggningarna delvis finansieras på annat sätt än via nuvarande va-taxa.
Sid 39 13 § <i>Huvudmannen ska för den allmänna va-anläggningen ordna ...</i> <i>...och reservkapacitet</i>	Kretslopp och vatten stöder att krav ställs på reservkapacitet. Vad som är skäliga anspråk på reservkapacitet bör förtydligas i vägledning till lagstiftningen, exempelvis utifrån dimensionerande scenarier. Hur reservkapaciteten ordnas rent tekniskt behöver kunna anpassas till förutsättningarna i respektive kommun. Krav på reservkapacitet bör finansieras med medel för civilt försvar.
Sid 40 30 §...<i>Medel får avsättas till en fond för framtida investeringar, om avsättningen avser en åtgärd i investeringsplanen</i>	Kretslopp och vatten välkomnar förslaget att förenkla fondering, och möjliggöra fondering även för reinvestering.

1.2 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:701) om allmänna vattentjänster

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
Sid 43-44 2 §...Kommunen får meddela föreskrifter om användningen av allmänna va-anläggningar för att möjliggöra prioritering enligt 10 a § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster.	Kretslopp och vatten stöder förslaget men önskar ett förtydligande att samråd ska ske med VA-huvudmannen. Det kan finnas tekniska och praktiska begränsningar (och möjligheter) som kan påverka lämpliga leveranspunkter för prioriterad försörjning.
6 § Länsstyrelsen ska stödja och följa upp kommunernas beredskapsåtgärder enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster. Länsstyrelsen ska särskilt stödja kommunerna med underlag inför kommunens bedömning av vilka verksamheter i kommunen som kan behöva prioriteras enligt 10 a § lagen om allmänna vattentjänster	Kretslopp och vatten är positiva till detta förslag. Länsstyrelserna kan behöva utökade personella resurser för att hantera detta uppdrag. Kretslopp och vatten önskar ett förtydligande att underlaget för prioritering behöver tas fram i samarbete med VA-huvudmannen. (se ovan)

5 Förstärkt beredskap

5.3.5 Behov av reservkapacitet hos användare

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
Sid 124 ...Då innebörden av begreppet angelägna allmänna intressen avgörs utifrån den uppkomna situationens karaktär, och föreliggande leveransmöjligheter, behöver alla användare av va-anläggningen agera för att säkerställa egen reservkapacitet.	Att användare riskerar att bli utan ordinarie vattentjänster är en oundviklig konsekvens av allvarlig kris, höjd beredskap och krig. Därför är det bra att betänkandet beskriver behovet av reservkapacitet hos (alla) användare. Behovet kan behöva förtydligas och kommuniceras ytterligare. Vid långvariga kriser/krig är det inte rimligt att förutsätta att enskilda ska kunna ha egen reservkapacitet. För att skydda liv och hälsa behöver alla människor tillgång till en viss miniminivå av dricksvatten och sanitet.

5.4.8 Ersättningstjänster

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
Sid 135 <i>...En fråga som kan bli särskild komplex att hantera och som behöver utredas vidare är hur latrin ska hanteras i de situationer där vattentoaletter inte fungerar...</i> (även avsnitt 4.3.1 Erfarenheter från Ukraina, sid 98: ”...En viktig lärdom från Ukraina är utmaningarna med avlopp och att icke fungerande avloppshantering har blivit gränssättande för när en stad behöver evakueras...”)	Bra att betänkandet lyfter latrin som ett viktigt förbättringsområde för stärkt förmåga. Det är också bra att utformningen av ersättningstjänster inte detaljstyrs utan att det finns möjlighet att anpassa till lokala förutsättningar.

7 Försörjningsberedskap för allmänna vattentjänster

7.2.4 Elförsörjning, reservkraft och drivmedel

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
Sid 178, 179 Allmänt: Kapitlet belyser nuläge och viktiga förbättringsbehov.	Kretslopp och vatten önskar ett förtydligande om att planering och lager för drivmedel och reservkraft behövs i ett större perspektiv och på alla nivåer; va-huvudmannen – kommunen – regionalt – nationellt etc.

7.3.3 Förmåga att beredskapslagra

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
Sid 184 ...Förslag: Regeringen ger beredskapssektorn för Livsmedelsförsörjning och dricksvatten, genom sektorsansvarig myndighet Livsmedelsverket, i uppdrag att utreda behovet av nationell lager-hållning av varor och material för allmänna vattentjänster....	Kretslopp och vatten stöder förslaget och vill poängtera att det är viktigt att arbetet kommer i gång snarast. Behovet av lokal lagerhållning är direkt beroende av hur den nationella lagerhållningen utformas.

7.3.4 Förmåga att upprätthålla eller styra om produktionen

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
Sid 186 Bedömning: Förmågan att upprätthålla vattentjänster är beroende av att det finns en byggnads- och reparationsberedskap samt en tillverkningsberedskap. Transporter, fordon och personal är avgörande för att upprätthålla en försörjningsberedskap för vattentjänster. Stärkt beredskap för byggnation, reparation, tillverkning, transporter, fordon och personal behöver i första hand hanteras genom en nationell struktur och systematik...	Kretslopp och vatten delar bedömningen. Många va-huvudmän och kommuner saknar egna resurser när det gäller fordon som last-, kran- och tankbilar, samt grävmaskiner med personal, och är beroende av avtal med entreprenörer. Utöver en nationell struktur och systematik är det troligen lämpligt att åtminstone större kommuner har egna resurser i form av de fordon och maskiner och förare som behövs även vid normala förhållanden, för att ha en säkrare tillgång även i kris/krig. Behovet av lagerhållning inom kommuner är direkt beroende av hur den nationella lagerhållningen utformas.

7.3.5 Förmåga att skydda försörjningen

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
Sid 191 Bedömning: Det behöver avsättas tillräckliga resurser för arbetet med att tillskapa vattenskyddsområden för befintliga och framtida vattentäkter och att revidera befintliga beslut.	Effektiva vattenskyddsområden är mycket viktiga för en säker försörjning på kort och lång sikt. Kretslopp och vatten ser positivt på att betänkandet lyfter behovet av resurser för vattenskyddsområden. Kretslopp och vatten förordar ett förtydligande att skydd av vattentäkter måste prioriteras av hela samhället. Behovet av en högre prioritet i hela samhället har aktualiserats i och med regeringsbeslutet i april 2025 att upphäva länsstyrelsens beslut från 2022 om vattenskyddsområde för Göta älv.

Stärkt arbete på nationell nivå

8.2 Regeringen behöver styra målinriktat

8.2.1 Nytt etappmål om god va-infrastruktur

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
Sid 212 Bedömning: <i>Det behövs en nationell målsättning för en god va-infrastruktur. En väl fungerande va-infrastruktur bidrar till ett förbättrat tillstånd i den svenska miljön och till kontinuerliga leveranser av vattentjänster. Ett etappmål tydliggör behovet av ökat underhåll av allmänna va-anläggningar och gör det lättare att nå flera av miljömålen...//...</i> <i>...Den samlade nationella förnysetakten för va-ledningar ska öka årligen tills den har nått minst 1 procent år 2040.</i>	Kretslopp och vatten ser positivt på etappmål och på att behov av förnyelse lyfts fram. När det gäller förnysetakt är det viktigt att se 1-procentsmålet som ett behov på nationell nivå, men att behovet i enskilda kommuner kan vara annorlunda och variera över tid. För en enskild kommun kan behovet vara både högre och lägre i en viss tidsperiod. För att få god miljömässig och ekonomisk hållbarhet är det viktigt att rätt anläggningar och ledningar förnyas i rätt tid. Om styrningen mot 1-procentsmålet sker för hårt och ensidigt finns det risk att förnyelse i praktiken genomförs där det är lätt och billigt att förnya, i stället för där det gör mest nytta. Stöd för förnyelseplanering av ledningsnät finns i Svenskt Vattens publikation P116.

8.4.1 Föreskrifter och vägledning om beredskapsåtgärder

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
Sid 230-232 Bedömning: <i>Kommunerna har behov av statlig vägledning med tydliga planeringsförutsättningar för driften av allmänna va-anläggningar under fredstida krissituationer och höjd beredskap.</i>	Kretslopp och vatten instämmer i behovet av vägledning av de frågor som listas på sid 231. I vägledningar och i förekommande fall föreskrifter behöver tydliggöras var gränsen går mellan vad som ska finansieras av va-kollektiven och vad som ska finansieras på annat sätt. Kretslopp och vatten anser att åtgärder som syftar till att hantera höjd beredskap och krig inte ska finansieras av taxekollektivet utan genom statens satsningar på civilt försvar. ´ Kretslopp och vatten anser också att åtgärder som syftar till att möjliggöra prioriterad

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
	försörjning av angelägna allmänna intressen i fredstida krissituationer ska finansieras på annat sätt än genom ordinarie va-taxa.

8.4.3 Stärkt nationell laboratorieförmåga

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
Sid 234-237 Bedömning: Staten behöver stödja kommunerna med analyser under fredstida krissituationer och höjd beredskap för att säkra dricksvattnets kvalitet. Den nationella förmågan att genomföra kemiska dricksvattenanalyser och analyser av radioaktiva ämnen i dricksvatten behöver stärkas. Förslag: Regeringen ger Livsmedelsverket i uppdrag att i samverkan med SVA och FOI etablera en nationell laboratorieförmåga för kemiska dricksvattenanalyser. Regeringen ger Livsmedelsverket i uppdrag att utreda förutsättningarna för att inrätta en nationell laboratorieförmåga för radioaktiva ämnen i dricksvatten.	Kretslopp och vatten delar bedömningen och är positiva till förslaget, som kompletterar det uppdrag Livsmedelsverket fick 2023 kring beredskapslaboratorium för mikrobiologiska risker i dricksvatten. Arbetet med att stärka laboratorieförmågan bör påbörjas omedelbart. Snabba svarstider för analyser är mycket viktigt för förmågan att upprätthålla en säker dricksvattenförsörjning.

9 Stimulera kommunal samverkan

9.1.5 Samverkan genom gemensam va-taxa

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
Sid 178, 179 ...En liten höjning av va-avgiften i en storstadskommun skulle kunna minska behovet av avgiftshöjningar i små kommuner inom samverkansområdet. I praktiken skulle en sådan taxekonstruktion innebära att taxan i	Kretslopp och vatten är mycket positiva till att potentialen för kostnadseffektiva lösningar genom samarbete över kommungränser lyfts fram och stöds i betänkandets förslag. Kretslopp och vatten stöder dock inte formuleringarna under 9.1.5 om gemensam va-

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
<i>en eller flera av de samverkande kommunerna skulle ge högre intäkter än vad som skulle svara mot kostnaderna, medan det motsatta skulle gälla för övriga kommuner. Konsekvenserna för olika va-kollektiv skulle behöva undersökas närmare.....</i> <i>....Frågan berörs dock inte uttryckligen i utredningens direktiv. Detta kan också sägas om ett flertal andra frågor som utredningen valt att inte gå vidare med. Utredningen har därför valt att inte heller gå vidare med denna fråga.</i>	taxa. Även om utredningen valt att inte gå vidare med konkreta förslag på området, vill Kretslopp och vatten lyfta fram att det finns risk för konflikt med nuvarande grundläggande principer i LAV kring endast nödvändiga kostnader. Betänkandet verkar också utgå från att betalningsförmågan hos de avgiftsskyldiga är större i en storstadskommun än i intilliggande kommuner – vilket inte alltid är fallet. Kostnadseffektiva tekniska lösningar över kommungränser, och effektiviserings- och samordningsvinster kan man uppnå genom stärkt mellankommunalt samarbete utan att utjämna alla kostnader genom gemensam va-taxa. Kretslopp och vatten har dock förståelse för att det kan vara relevant med gemensam taxa i vissa fall där det finns en gemensam organisation för flera kommuner och där drift och tekniska system är integrerade i mycket hög grad.

12 Tillräckligt avgiftsuttag

12.3.1 Tidsgräns för ianspråktagande av medel som varit föremål för överuttag

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
Sid 340 <i>Utredningen föreslår, till undanröjande av en påtalad osäkerhet om vad som gäller, en lagreglering som innebär att det får godtas att en kommun dröjer upp till fem år med att ta i anspråk medel som har varit föremål för överuttag. Tiden ger utrymme för en viss flexibilitet för hantering av tillfälliga variationer i resultat samtidigt som principen om att varje generation brukare ska betala för sitt nyttjande av den allmänna va-anläggningen värnas.</i>	Kretslopp och vatten stöder förslaget att förtydliga/beskriva att <i>skälig tid</i> för utjämning av överuttag är fem år – och därmed ändra vad som idag uppfattats som praxis av stora delar av branschen (tre år). Betänkandet beskriver inte i kapitlet vad som ska anses vara skälig tid för utjämning av underuttag. Kretslopp och vatten anser att dagens praxis om tre år är lämplig som <i>skälig tid</i> för utjämning av underuttag. Det vore olämpligt att öppna för att va-verksamhet kan bedrivas med underskott över en hel mandatperiod. (Undantag kan behövas vid extraordinära situationer, exempelvis om oväntade och mycket höga kostnader uppstått till följd av regresser efter översvämningar.)

13 Ett nationellt va-investeringsprogram

13.4 Förslag om nationellt va-investeringsprogram

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
Sid 349 Förslag: <i>Ett nationellt va-investeringsprogram inrättas där staten och kommunerna tillsammans höjer ambitionsnivån i syfte att öka robustheten i leveransen av vattentjänster. Inom programmet får statlig medfinansiering i form av investeringsbidrag ges för beredskaps- och klimatanpassningsåtgärder.</i> <i>Utredningen föreslår 1 miljard kronor per år i investeringsbidrag som statlig</i>	Kretslopp och vatten välkomnar ett nationellt va-investeringsprogram. Det är rimligt att det finns krav och villkor för att statliga medel ska betalas ut. Kretslopp och vatten anser dock att vissa av villkoren i betänkandet är olämpligt formulerade. När det gäller förnyelsetakt är målet om minst 1 procent per år rimligt som ett genomsnitt för landet och över tid – men behovet av förnyelse varierar över tid och mellan kommuner. Förnyelsetakten kan behöva vara

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
<i>medfinansiering. Bidrag ska kunna sökas av respektive kommun.</i> <i>För såväl beredskaps- som klimatanpassningsbidrag föreslår utredningen att bidragets nivå görs beroende av att kommunen visar att man har en förnyelsetakt som motsvarar en procent per år, eller visar att den förnyelsetakten successivt kommer att uppnås under en period om tjugo år...</i> <i>....Efter respektive år kan det utvärderas om ambitionen på en tjugondel har klarats av. Utredningen föreslår att de båda bidragens storlek också görs beroende av att kommunen visar att för beredskaps- respektive klimatanpassningsåtgärderna nödvändiga ersättningsinvesteringar utförs utan statlig medfinansiering....</i> <i>....Vidare ska bidrag för klimatanpassningsåtgärder inte heller kunna utgå för åtgärder som behövs på grund av kommunala planbeslut och bygglovsbeslut. Det förutsätts därför att kommunen noggrant redogör för de kommunala planbeslut och bygglovsbeslut som har relevans för åtgärderna och behoven av dem.</i>	både lägre och högre än 1 procent per år i en viss kommun. För att få god miljömässig och ekonomisk hållbarhet är det viktigt att rätt anläggningar och ledningar förnyas i rätt tid. Om styrningen mot 1-procentsmålet sker för hårt och ensidigt finns det risk att förnyelse i praktiken genomförs där det är lätt och billigt att förnya, i stället för där det gör mest nytta. Stöd för förnyelseplanering av ledningsnät finns i Svenskt Vattens publikation P116. Kretslopp och vatten anser också att beredskapsåtgärder som behövs för (prioriterad) försörjning av angelägna allmänna intressen alltid ska finansieras på annat sätt än med va-taxa oavsett om det rör nyinvestering eller ersättningsinvesteringar eller drift, eftersom nyttorna tillkommer hela samhället. På motsvarande sätt anser Kretslopp och vatten att vattentjänster för Försvarsmakten och Nato alltid ska finansieras genom staten oavsett om det rör drift, ny- eller ersättningsinvesteringar. Det är viktigt att skapa förståelse för att investeringar i nya anläggningar ofta medför driftkostnader och behov av ökade personella resurser , delvis med specialkompetens. Det är alltså inte enbart investeringsutgifterna som behöver finansiering. Stadsplaneringen behöver ske på ett sådant sätt att nybyggnation inte bidrar till en ökad sårbarhet för klimatförändringar. I det perspektivet är den föreslagna begränsningen av klimatanpassningsbidrag rimlig. Kretslopp och vatten ser risk för att administrationen kring ansökningar och

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
	hantering av investeringsprogrammet kan bli omfattande och tidskrävande.

Kretslopp och vatten

Marianne Erlandson

Sara Stark

Förvaltningsdirektör

Tf Avdelningschef Strategisk samordning